

שעון החול של שוק האנרגיה: מדוע הלחץ הכלכלי עשוי להגיע דווקא ממדינות המפרץ?

תומר פדלון ואסטבן קלור | 9 במארס, 2026 | גיליון 2109

המערכה מול איראן גלשה לחזית הכלכלית, כשבמוקד ניסיונותיה של טהראן לפגוע בשוק האנרגיה העולמי כדי לאלץ את ארצות הברית לסיים את הלחימה. עם זאת, ניתוח מצב השוק מגלה תמונה מפתיעה: בעוד הכלכלה העולמית מפגינה חוסן ויכולה להכיל את עליית המחירים בטווח הקצר, נקודת התורפה האמיתית נמצאת במקום אחר. בעלות בריתה של ארצות הברית במפרץ עלולות להיאלץ לעצור את הפקת הנפט והגז עקב התמלאות מאגרי האחסון. ייתכן כי הלחץ המרכזי לעצירת המלחמה לא יגיע מיבואניות האנרגיה במערב או באסיה, אלא דווקא מיצואניות האנרגיה במזרח התיכון.

במהלך מסיבת עיתונאים שנערכה ביום החמישי למלחמה חשף שר המלחמה האמריקאי, פיט הגסט, את הישגי המתקפה באיראן וקבע כי "זה לא היה אמור להיות קרב שווה בין הצדדים וזה אכן לא קרב שווה. אנחנו מכים בהם על [הקרשים](#)". באמירה זו ביטא שר המלחמה את יחסי הכוחות השונים בין הצדדים. על כן, מירב המאמצים של איראן מופנים כעת לחזית הכלכלית, שהיא היחידה שבה היא יכולה לפגוע בארצות הברית. מבחינת ההיגיון האסטרטגי האיראני, זעזוע בשוק האנרגיה אינו אמצעי לפגיעה כלכלית בלבד, אלא גם מנוף לחץ פוליטי על המערב ועל מדינות האזור בהנחה שמשבר אנרגיה מתמשך יגביר את הלחץ הבינלאומי להביא לסיום מהיר של המערכה. במילים אחרות, פגיעה ושיבוש בכלכלה הגלובלית עשויים לקצר את משך המערכה, לצמצם את הפגיעה במשטר ולחזק את סיכויי שרידותו.

על כן, מתחילת המערכה איראן מנסה לפגוע קודם כל בשוק האנרגיה העולמי. בשבוע הראשון של המלחמה איראן פגעה בתשתיות נפט בערב הסעודית ובעירק, במכליות נפט של עומאן ושל איחוד האמירויות, וניסתה לפגוע במתקן ייצור הגז הטבעי הנוזלי (LNG) הגדול בעולם בקטאר, אירוע שהוביל להשבתתו. כמו כן, איראן איימה לתקוף כל מכלית שתעבור במצרי הורמוז ובכך הובילה לרמה אפסית של מכליות נפט וגז העוברות בנתיב המספק כ-20 אחוזים מכלל הנפט והגז המונזל בעולם.

משבר גלובלי בשוק האנרגיה - האמנם?

הניסיונות האיראניים לגרום משבר אנרגיה משתקפים בניתוח שבוע המסחר הראשון מאז פרוץ המלחמה. מחירי הנפט רשמו את אחת העליות השבועיות הגדולות ביותר מאז התחיל המסחר בחוזים עתידיים ב-1983. בסוף יום המסחר ביום שישי (6 במארס), נסחרה חבית מסוג WTI ב-91 דולרים, המחיר הגבוה ביותר מזה שלוש וחצי שנים, מה שמגלם עלייה שבועית של כ-35 אחוזים לעומת מחירו ערב המלחמה (סביב 65-67 דולר לחבית). מחיר הגז הטבעי באירופה קפץ בשבוע אחד בלבד בכ-70

אחוזים לכ-52 אירו למגה-וואט שעה (לעומת 30-31 אירו למגה-וואט שעה בסוף פברואר), העלייה השבועית החדה ביותר מאז פלישת רוסיה לאוקראינה.

הקפיצות השבועיות החדות הללו מראות כי השוק מתחיל לתמחר מלחמה ארוכה ושיבושים משמעותיים בצד ההיצע שעלולים להסלים. עם זאת, התמחר אינו מציג מחסור בפועל לעת עתה. למרות המהלך הדרמטי של חסימת מצרי הורמוז והעלייה החדה במחירים, יצוין שערב המלחמה היה שוק האנרגיה במצב טוב יחסית. המשבר ורצף ימי העליות במחיר הנפט מתרחשים בסביבת מחירי אנרגיה נמוכה יחסית, ששררה בתקופה שלפני המלחמה ואופיינה בעודפי היצע. לשם השוואה, ניתן לבחון את משבר האנרגיה המתפתח בימים אלו אל מול משבר האנרגיה האחרון שנבע מפלישת רוסיה לאוקראינה. יום לפני הפלישה, ב-23 בפברואר 2022, עמד מחיר הנפט מסוג WTI על 92 דולר לחבית, בעוד שמחיר הגז הטבעי באירופה עמד על כ-89 אירו למגה-וואט שעה. במהלך השבוע הראשון של המלחמה זינק מחיר הנפט לכ-116 דולר לחבית, ואילו מחיר הגז הוכפל והגיע לכ-192 אירו. לעומת זאת, בשבוע המסחר הראשון מאז פרוץ המלחמה הנוכחית, מחיר הנפט מצוי סביב נקודת הפתיחה שאפיינה את תחילת מלחמת רוסיה-אוקראינה. במקביל, מחיר הגז – גם לאחר עלייה של כ-70 אחוזים – עדיין נמוך בכ-35 אירו מרמתו ערב הפלישה לאוקראינה. המשמעות היא, ששוק האנרגיה נכנס למשבר הנוכחי מנקודת פתיחה יציבה יחסית, ולכן היכולת של איראן לייצר משבר אנרגיה גלובלי מהיר מוגבלת יותר מכפי שהייתה לרוסיה בשנת 2022.

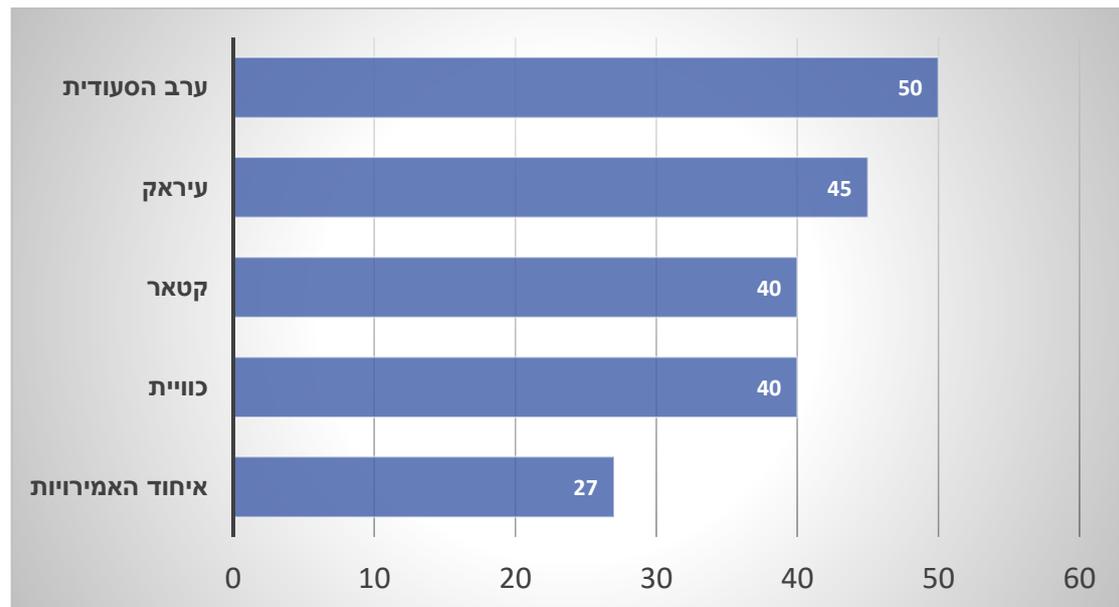
המדינות המושפעות מזעזועים בשוק האנרגיה

מנקודת המבט של המדינות המייבאות, הבעיה העיקרית כביכול היא של מדינות אסיה, התלויות יותר בנפט ובגז העוברים במצרי הורמוז. עם זאת, לרובן יש מאגרים של לפחות לשלושה חודשים. כך למשל, יפן אשר מייבאת כ-80 אחוזים מהנפט שלה ממדינות המפרץ, הודיעה כי יש לה מאגרים לעוד כתשעה חודשים. הודו, שלה מלאים קטנים יותר, קיבלה אישור מארצות הברית לרכוש נפט רוסי לתקופה הקרובה. על כן, גם עלייה משמעותית אף יותר של מחיר הנפט לכ-120-100 דולר לחבית בטווח הקצר היא אירוע שהכלכלה הגלובלית יכולה להכיל – ולמעשה כבר הכילה בשנת 2022, כאשר המחיר הממוצע עמד על כ-101 דולר לחבית. במחיר זה יהיו גם מרוויחים אשר נמצאים מחוץ לטווח האיום האיראני, לרבות יצרני הנפט בארצות הברית, שסבלו בשנת 2025 מסביבת מחירים נמוכה. עם זאת, בעוד שיצרניות האנרגיה האמריקאיות נהנות מהזינוק במחירים, העלייה מתגלגלת ישירות אל הצרכן האמריקאי בתחנות הדלק. מחירי דלק גבוהים מהווים מסורתית סוגיה פוליטית רגישה בארצות הברית, והם עלולים לעורר חוסר שביעות רצון ציבורי שיתורגם ללחץ פוליטי פנימי על הממשל לסיים את המלחמה. ואולם, בטווח הקצר לחץ זה לא אמור לבלום את המשך המערכה.

בעוד שהשיח הציבורי מתמקד בעיקר בפגיעה האפשרית במדינות הצרכניות במערב, ייתכן שהלחץ הכלכלי המשמעותי יותר מצטבר דווקא אצל יוצאניות האנרגיה באזור. עבור מדינות אלה, ייצור נפט וגז הוא בעל חשיבות כלכלית אדירה, כפי שמשקף מהתרומה של הסקטור הזה לתוצר המקומי שלהן (ראה תרשים 1). ראשית, תקיפה איראנית גדולה ומוצלחת נגד מכליות נפט וגז או נגד מתקני הפקה עלולה להיות בעלת השלכות חמורות במיוחד בנקודת הזמן הנוכחית. די בפגיעה של כטב"ם איראני, שמחירו כ-20 אלף דולר בלבד, במכלית נפט בשווי כ-200 מיליון דולר, כדי ליצור אפקט הרתעה ניכר ולגרום לחברות ספנות וגורמים נוספים להימנע מניסיון להעביר מכליות דרך מיצרי הורמוז – גם אם

ארצות הברית מתחייבת לבטח את המכליות. מצב זה עלול להביא לשיתוק חלקי של נתיבי היצוא מהאזור, תרחיש שמייצר לחץ כלכלי דווקא על מדינות המפרץ עצמן. בנוסף, פגיעה משמעותית ביכולת הפקת הנפט באזור עשויה להוביל ללחץ בינלאומי כבד לסיים את המלחמה. כזכור, התקיפה על מתקני הנפט של חברת ערמקו בספטמבר 2019 פגעה בכמחצית מכושר ייצור הנפט של ערב הסעודית והביאה לעלייה של כ-15 אחוזים במחירי הנפט ביום אחד בלבד.

תרשים 1: שיעור התמיג המיוחס לייצור נפט וגז במדינות נבחרות

מקור: Statista

שנית, ייתכן שהלחץ לסיים את המלחמה יגיע מיצואניות האנרגיה במזרח התיכון שברשותן נותרו מלאים גדולים ללא מקום אחסון - מה שעשוי בקרוב להוביל להפסקת הייצור. למרות האיום מאיראן, ייצור הנפט במדינות האזור עדיין לא הפסיק, אלא צומצם. עם זאת, נראה כי מדינות אלו מתקרבות לנקודה שבה, בהיעדר יכולת לייצא את הנפט, הן יאלצו להפסיק את הייצור בשל מחסור במקום במכלי האחסון המקומיים. כאשר גם מתקני האחסון האסטרטגיים של ערב הסעודית, עיראק, כוויית ואיחוד האמירויות יתמלאו, המדינות הללו עלולות להידרש לעצור לחלוטין את הפקת הנפט. מוערך שנקודה זו עשויה להגיע בתוך ימים ספורים. היחידות שיכולות לדחות מעט את הגזירה הן ערב הסעודית ואיחוד האמירויות, שלהן צינורות עוקפי הורמוז המאפשרים להן לייצא חלק מייצור הנפט בצורה בטוחה. אם אכן נגיע לנקודה בה המדינות למעשה עוצרות את הייצור לחלוטין ייתכן ששוק הנפט יעבור טלטלה לא רק בטווח הקצר אלא גם בטווח הבינוני והארוך, שכן השלכותיה יורגשו גם לאחר סיום המלחמה ויבואו לידי ביטוי במחסור ממשי בהיצע הנפט.

מבחינת גז, הבעיה נמצאת בעיקר בקטאר. מקורו של אחד מתוך חמישה מטעני גז מוגזל בעולם הוא בנסיכות. בעקבות ההתקפות, קטאר הכריזה על "כוח עליון" (Force Majeure) ביצוא גז טבעי נזולי, [ונורמים רשמיים בנסיכות](#) הזהירו כי תחזור לייצור רגיל רק בתוך שבועות עד חודשים. לפי גורמים אלו,

חזרה לשגרה לא תשיב במהרה את המצב לקדמותו שכן, הפעלה מחדש של המתקנים תתבצע בתהליך מדורג ואיטי כדי להימנע מנזק לציוד. במצב זה, הלחץ הכלכלי אינו מופנה רק כלפי הצרכניות אלא גם כלפי היצואניות עצמן, הניצבות בפני אובדן הכנסות משמעותי אם השיבושים ימשכו לאורך זמן.

סיכום

למרות העליות החדות שנרשמו בשבוע המסחר הראשון מאז פרוץ המלחמה ובעוד העיניים נשואות אל המדינות הצרכניות בחשש למשבר אנרגיה גלובלי, המציאות מלמדת כי החוסן של הכלכלה העולמית וגמישות תעשיית האנרגיה מאפשרים להן להכיל את הזעזועים בטווח הקצר. תעשיית האנרגיה הפכה בשנים האחרונות מיומנת במיוחד בהתמודדות עם משברים. משבר הקורונה ומשבר האנרגיה בעקבות פלישת רוסיה לאוקראינה גרמו למדינות למתן מחירים באמצעות שימוש בעתודות הנפט העומדות לרשותן, ולסוחרי הנפט והגז לפתח יכולת לנתב במהירות מכליות בין יעדים שונים כדי לצמצם הפרעות באספקה. במילים אחרות, בעוד שהשוק העולמי מסוגל להתמודד עם תנודתיות במחירים בטווח הקצר, מדינות הייצוא אינן יכולות להרשות לעצמן עצירה ממושכת של הייצור והיצוא. על כן, באופן פרדוקסלי, שעון החול הכלכלי האמיתי של המערכה אינו נמצא במערב או באסיה, אלא דווקא במדינות המפרץ, שכלכלתן נשענת על יצוא אנרגיה ועלולות להיקלע במהירות למצב שבו מאגרי האחסון מתמלאים ושרשראות האספקה קורסות. במצב כזה, שוק האנרגיה עצמו עשוי להפוך לאחד הגורמים המרכזיים שיקבעו את משך המערכה - לא באמצעות מחסור עולמי באנרגיה, אלא דרך הלחץ הכלכלי המצטבר על מדינות הייצוא באזור. יתרה מכך, עצירה מוחלטת של הפקת נפט וגז באזור כתוצאה מהמלחמה תיצור נזק כלכלי ותשתיתי ארוך טווח, שגלי ההדף שלו יורגשו הרבה אחרי שוך הקרבות.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט